

Ráduly János

Molter Károly „ismerősei”

Kolcsár Sándor marosvásárhelyi unitárius esperes mesélte:

Az 1970-es évek elején Molter Károly író a Bolyai utca járdáján ballagott. Utolértem, hozzácsatlakoztam. Elmélyülten kezdtünk beszélgetni. A túlsó járdáról valaki ránk köszönt. Molter nem vette észre. Mondtam:

— Károly bátyám, valaki ideköszönt, ki lehetett?

— Hát honnan tudnám — felelte Molter —, mikor azt sem tudom, hogy te ki vagy?

Kovács György és a penna

1952 őszén a marosvásárhelyi Bolyai Középiskola bentlakó tanulója lettem. Az egyik nap fölkerestem a városban élő Kovács György író, aki melleleg — anyai ágon — a nagybátyám volt.

Amikor beléptem a konyha melletti szobába (a Borsos Tamás utcában laktak), Guga néném (ányom) egy nagy kalapáccsal álldogált az ablaknál.

— Jókor jöttél, Jani fiam — mondta —, legalább segísz felaggatni ezt a falvédőt, mert Gyurka bátyád egyáltalán nem ért a kalapács forgatásához.

Nagybátyám a széken üldögélt, bágyadt mosoly jelent meg az arcán. Így replikázott:

— De a penna forgatásához értek, igaz-e?

Bözödi György körtepálinkái

Bözödi Györgyöt egyik látogatásunk alkalmával munka közben találtuk, kéziratát gépelte. Rögtön felállt, s azt mondta:

— Van körtepálinkám, s iszunk.

— De a munka, mester!

— A munka nem fut el — szólt Bözödi, s egy pillanat alatt három poharat megtöltött pálinkával. Én újból szabadkoztam:

— Elmarad a munka, mester!

— Most inni kell — szólt határozottan Bözödi —, mert né, a kitöltött pálinkának elmege az ereje. Erőtlen pálinka fabatkát sem ér.

Egyed Ákos töprengése

Az első hármásfalusi Szent István-napok keretében (1994) többen tartottak előadást: Fülöp Dénes, Murádin László, Tonk Sándor mellett a történész Egyed Ákos is.

Miközben Somai József a köszöntő beszédet mondta, hárman — Fülöp, Tonk és Murádin — az asztalra fektették előadásaik szövegét. Egyed Ákos meglepődve hajolt oda Fülöphöz.

— Te — mondta —, én nem írtam le az előadásomat, csak vázlatot készítettem, most mi lesz?

— Bizonyára különb lesz a miénknél — válaszolt frappánsan Fülöp.

Csoóri Sándor és a történelem

Csoóri Sándor 1994. augusztus 18-án a hármásfalusi Szent István napok ünnepi megnyitóján beszédet mondott. Megidézte Zrínyi Miklós alakját, akit — köztudottan — vaddisznó pusztított el.

— Hasonló módon halt meg Szent István királyunk fia is, Imre herceg — mondta.

A két „adalék” kapcsán így általánosított:

— Úgy hiszem, hátborzongatóan jelképrejű, hogy a vaddisznó más fordulást tudott adni a magyar történelemnek.

Banner Zoltán könyvajánlása

Banner Zoltán 1974-ben a Kis-Küküllő menti Hármásfaluban is bemutatta Petőfi a hídon című nagyszerű műsorát. A műsor befejeztével Fülöp G. Dénes lelkész lakásán gyűltünk össze — közös vacsorára. Én akkor még nem voltam könyves ember, az első kötetem a következő esztendőben látott napvilágot. De Banner roppan tájékozott volt, ismerte sajtóbeli folklórközleményeimet. Így dedikálta meg a *Csillagfaragók* (Bukarest, 1972) című kötetét: „Egyazon kert kertészének, Ráduly Jancsinak, a túlsó hegyről, baráti átkiáltással Banner Zolti. Hármásfalu, 1974. febr. 16.”

Horváth István szemüvegei

1974 tavaszán Horváth István költő Makfalva vendége volt. A színpadon külön asztalnál ült, előtte három szemüveg hevert. Amikor a felolvasására került sor, fölvette az egyik szemüveget, majd kinyitotta a verseskötetét.

— Ezzel a szemüveggel nem megy — mondta.
 A második szemüveghez nyúlt, majd valósággal belebújt a könyvbe.
 — Ezzel sem megy — szolt ismét.
 A harmadik szemüveggel olyan közel hajolt a könyvhöz, hogy az orra hegye majdnem súrolta a lapokat.
 — Ez már jó, egészen jó — mondta, majd selyemszép hangján olvasni kezdte a verseit.

Bajor Andor és a nádbuga

A makfalvi irodalmi találkozón, 1979. május 14-én, Bajor Andor és Benczédi Sándor — persze, a szerzői est lejárta után — hatalmas vitába keveredett. Egyre élesebben, egyre kíméletlenebbül támadták egymást. Mondataikat a humor köntösébe „öltöztették”.

Zágoni Olga — aki akkor a Rádióstúdió munkatársa volt — hozzáfogott a szellemi párviadal megörökítéséhez. Amolyan nyeles mikrofon volt a kezében, s azt hol Benczédi, hol Bajor elé tartotta.

Amíg Benczédi „érvelt”, addig Bajor újabb szócsatára készült. Rákiáltott Olgára:
 — Ide azzal a nádbugával, működik-e? Ezt rögzítse, amit most mondok!

A bohóc én vagyok

Huszár Sándor író 1976 telén — többedmagával — Kibéden járt. Poharazgatás közben belemerültünk az író és a való élet viszonyát taglaló fejtegetésekbe. Már-már úgy éreztük, hogy feneketlen edénybe töltögetjük a vizet, amikor dedikálásra került a sor. A dedikáció minden további vitát fölöslegessé tett. Huszár ezt írta a *Kokó, a bohóc* (Bukarerst, 1966) című, elbeszéléseket tartalmazó kötetébe:

„Ráduly Jancsinak: a bohóc én vagyok! A titoktartás reményében Huszár Sándor. Kibéd, 76. február.”

Kedei Zoltán és Pinocchio

1986-ban Kedei Zoltán festőművész négyéves unokája, a kis Virág, „elutazott” otthonról. Játékbábuja, Pinocchio, otthon maradt. A művész — mert hiányzott az unoka — a bábút az egyik fotelba ültette, s rajzot készített róla.

Épp akkor toppant be a szobába Bajor Andor. Kedei elmondta, hogy érdekes ötlete támadt: legalább huszonkét rajzban megörökíti Pinocchio életének mozzanatait, aztán — hogy lezárt életpályát adhasson — „főhősét” el fogja gázolni egy autó. Bajor meghökkent.

— Jaj, ilyent ne csinálj — mondta —, Pinocchionak nem szabad meghalnia, hiszen ő már örökéletű, halhatatlan.

Albert-Lőrincz Márton

Reflexió a sorsról

(Madách ürügyén)

1. Reflexió a sorsdrámában tetten érhető pszichéről

„Mondottam ember: küzdj és bízva bízzál!” — ezzel a sorral fejezi be Madách Imre drámai költeményét. Ha a mű címét ehhez a biztatáshoz társítjuk, mindjárt dilemmába kerülünk: tragédiája-e az embernek a remény? Lehet-e az élet célja a remény? És mi lenne az, ami feljogosít a bizakodásra? Nagy kérdések ezek. Freud írja egyik esszéjében: „Azt a kérdést, hogy mi a célja az emberi életnek, számtalanszor felvetették; még soha nem találtak megnyugtató választ, talán ilyen egyáltalán nem is lehetséges” (4., 340. old.). A megoldás elfogadható, de nem nyugtat meg. Egyetérthetünk azonban Freud alábbi kijelentésével is, miszerint „ha kiderülne, hogy az életnek nincsen célja, akkor minden értékét elvesztené” (uo.). Komolyan kell venni tehát, ahogy Madách is teszi, a sorsra irányuló nagy kérdéseket, mert ezek a kérdések mindenkor szembefeszülnek a mindenkori emberrel. Camus *Sziszüphosz mítoszában* olvassuk: „Minden ember megtalálja a maga terhét” (2., 394. old.). Döbbenetünkől fölocsúdni nincs időnk, rögtön megfogalmazódik az amúgy profánnak tűnő újabb kérdés: létünk lehet-e más is, mint terhekkel telített bizakodás? De vajon melyek azok a terhek, amelyek elől nem menekülhetünk? Valószínűleg nem a hétköznapi gondjai ezek. Természetünkben, lelkünk kettősségében kell keresnünk a választ ezekre a mélységekre, túlfeszített elvárások nélkül. Talán elég, ha képesek vagyunk gondolkodni rajtuk, hiszen megvan bennünk a jóra, szépre, fejlődésre való törekvés, de az ellenségesség, az önzés, a rombolás csábítása is. Efféle törekvéseink lelkünknek azt a részét alkotják, amelyet Gyökösy Endre „sötét felebarátunk”-nak nevez (5., 11. old.). Nos, ezzel a bennünk lakó luciferi árnnal kell elsősorban megküzdenünk. Küzdeni, hogy bizakodhassunk.

Madách drámai költeményében az individualitás és a kollektivitás eszmei szintjeinek párhuzama fedezhető fel. Ennek a paradigmának a kibontására teszek kísérletet, abból kiindulva, hogy az egyéni szinten folyó történések, az emberi pszichikum működése belefolynak az emberiség történelmének alakításába, így az egyén és közösségének (ez természetesen tágítható) interakciójában az emberi dimenzió az elsődleges. Elég csupán a hatalomra gondolni, annak megragadására és instrumentalítására, hiszen a despotizmus példái kimeríthetetlenek. Nos, induljunk ki ebből az alpból.
